

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ У СФЕРІ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

І. О. Соловйов, д. е. н., професор
ДВНЗ «Херсонський держаний аграрний університет»

Проаналізовано актуальність, об'єктивні основи та механізм функціонування обслуговуючих кооперативів у сфері технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва.

Однією з найбільших проблем в економіці України є завершення формування кооперативного сектора агропромислового комплексу. Позиції економістів щодо ролі, можливостей, перспектив та впливу на ефективність кооперативної форми господарювання не завжди співпадають [1-4].

Висловлюються сумніви щодо доцільності створення виробничих і обслуговуючих кооперативів, наводяться аргументи про обмеженість кооперативної форми господарювання, непривабливість кооперативу порівняно з господарським товариством та ін. Водночас об'єктивна потреба в розвитку як виробничих, так і обслуговуючих кооперативів формується внаслідок значних змін у структурі господарств, що діють на аграрному ринку. Недостатній рівень матеріально-технічного та фінансового забезпечення невеликих господарств зумовлює нагальну потребу об'єднання ресурсів та зусиль для підвищення рівня виробництва, здешевлення продукції, покращення її якості та прискореного просування до кінцевого споживача.

В Україні нині функціонує велика кількість сільськогосподарських підприємств із застарілим і зношеним машинно-тракторним парком. Оновити його та забезпечити себе самостійно засобами виробництва і матеріально-технічними ресурсами вони не в змозі. При цьому приватні сільськогосподарські виробники роз'єднані між собою, не пов'язані господарчими зв'язками, а тому їм недоступне нормальне ведення меліоративних робіт, поливного землеробства тощо.

Дія цих чинників призводить до того, що сільськогосподарські товаровиробники залишаються незахищеними від диктату цін з боку продавців засобів виробництва та покупців їхньої продукції, відчують хронічну нестачу фінансових ресурсів, що робить неможливим техніко-технологічне оновлення галузі. Тому закономірно, що в останні роки в господарствах населення,

фермерських господарствах намітився спад виробництва продукції сільського господарства.

Більшість приватних сільськогосподарських товаровиробників на малих площах й невеликою чисельністю працюючих за відсутності необхідної техніки не можуть самостійно організувати ефективне виробництво конкурентоспроможної товарної сільськогосподарської продукції, а також забезпечити ефективну систему її заготівлі, зберігання, збуту та переробки. Крім того, господарства населення та фермерські господарства, при всій їх важливості і значимості, не в змозі будуть забезпечити країну якісними продуктами харчування, враховуючи світові стандарти. Тому вихід може бути єдиний – кооперування особистих селянських, фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників не тільки у виробничій діяльності, а й в обслуговуючій діяльності, зокрема при обробці землі, у сфері переробки, заготівлі і збуту, у постачанні, сервісному обслуговуванні.

В умовах, коли більшості новостворених та реформованих господарств не вистачає технічних засобів, особливого значення набуває розвиток співпраці у сфері матеріально-технічного забезпечення (МТЗ) господарств за рахунок об'єднання зусиль для створення кооперативних технічних станцій.

Нині переважна більшість існуючих підприємств і організацій, що працюють у сфері МТЗ, діють насамперед у своїх власних інтересах, мало зважають на потреби і цілі існуючих та потенційних споживачів.

З метою гармонізації економічних інтересів усіх учасників є доцільним створення обслуговуючих кооперативів, через які виробники сільськогосподарської продукції можуть активно впливати на виробничу і цінову політику власників технічних засобів.

Членами кооперативів можуть бути як селянські, так і фермерські господарства. Внаслідок дефіциту грошових ресурсів їм важко придбати весь необхідний для виконання всього комплексу господарських робіт набір техніки, до того ж це є недоцільним з точки зору ефективності. Більшість видів техніки використовується лише обмежений період, а решту часу простояє, збільшуючи витрати на зберігання та технічне обслуговування. У зв'язку з цим, в умовах, що склалися в аграрному секторі, доцільною є кооперація ресурсів виробників при спільному використанні техніки. Ініціаторами та активними учасниками кооперативних технічних станцій поряд з приватними господарствами можуть бути і реформовані колективні господарства.

Матеріально-технічну базу кооперативу із спільним використанням та обслуговуванням технічних засобів доцільно створювати на базі міцного господарства, яке достатньою мірою забезпечене ресурсами, потужностями для обслуговування та ремонту техніки, має відповідний кадровий склад механізаторів. Саме такому господарству варто передавати зацікавленими учасниками засоби виробництва для спільного використання на умовах пайових внесків. Згідно спільного рішення пайовиків можлива і закупівля необхідної техніки.

Важливим моментом є те, що техніка має бути сучасною і потрібною для господарювання. Отримання техніки учасниками кооперативної матеріально-технологічної станції можливе на основі лізингу, на умовах пільгового кредитування оплати техніки. Якщо один з членів-власників кооперативу володіє переважаючою часткою у пайовому фонді, то решта учасників виступають в якості асоційованих членів кооперативу. У даному випадку вони використовують техніку на основі відповідного договору. Це можуть бути сільськогосподарські підприємства, фермерські та селянські господарства.

Створення неподільного фонду технічних засобів, співвласниками якого є всі учасники кооперативу, вирівнює ступінь їх впливу на прийняття господарських рішень щодо спільного використання колективного майна. Організація кооперативних технічних станцій позитивно впливає на результати діяльності кожного з господарств внаслідок появи можливості виконувати необхідні сільськогосподарські роботи в оптимальні строки, підвищення ефективності використання техніки, покращення її зберігання та обслуговування. Крім того, скорочуються видатки учасників кооперативу за рахунок отримання послуг, зокрема забезпечення технікою, запасними частинами, сортовим насінням, мінеральними добривами, засобами захисту рослин за мінімальними цінами, що формуються на основі собівартості послуг.

Водночас створення кооперативної технічної станції пов'язане з додатковими витратами господарств на управлінські видатки, переміщення техніки між господарствами, видатками на оплату відрядження працівників, що її обслуговують. Тому доцільність організації технічної станції та участі в її діяльності кожного господарства, на нашу думку, має визначатись співвідношенням між економією та підвищенням ефективності господарювання, з одного боку, і зростанням витрат кожного з потенційних учасників кооперативу, з іншого боку.

Отже, основними організаційно-економічними передумовами створення обслуговуючих кооперативів даного виду є трансформаційні процеси в аграрному секторі економіки; підвищення конкуренції в ринковому середовищі; формування інфраструктури аграрного ринку; отримання сільськогосподарськими товаровиробниками земельних і майнових паїв; відсутність стартового капіталу у приватних сільськогосподарських товаровиробників; незадовільний стан їх матеріально-технічної бази; високі кредитні ставки як на сезонні, так і на довгострокові цілі; виникнення значної кількості посередників між виробниками і кінцевими споживачами сільськогосподарської продукції; диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію та ін.

Саме формування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів буде займати в найближчі роки важливе значення в аграрному секторі економіки України, оскільки в обслуговуючій кооперації зацікавлені саме особисті селянські та фермерські господарства, а також фізичні особи – сільськогосподарські товаровиробники. Слід зауважити, що кооперування доцільно серед приватних підприємств, які мають подібний матеріально-технічний стан, спільні господарські проблеми та однакову мотивацію вступу до кооперативу.

Список використаних джерел

1. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – 2-ге видання, доп. і перер. – К.: Логос, 2001. – 380 с.
2. Пантелеймоненко А. О. Аграрна кооперація в Україні: теорія і практика: монографія / А. О. Пантелеймоненко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 347 с.
3. Канінський П. К. Розвиток обслуговуючої кооперації в сільському господарстві України: монографія [текст] / П. К. Канінський, В. К. Збарський, В. О. Цимбал. – К.: ІАЕ, 2010. – 222 с.
4. Раманаскас Ю. Сільськогосподарські кооперативи в умовах глобалізації / Ю. Раманаскас / Трансформація сільського господарства та села: ювілейний збірник наук. статей та допов. – За ред. Ю. Губені. – Л.: ЛНАУ, 2010. – 416 с.